

הימלר (שמאל) וקאלמנברונר (ימין) בעת סיור במחנה-ריכוז

להשמיד את היהודים במהירות המכסימלית, לפני שבעיית השלום תעלה על הפרק. אייכמן טוען — כנראה בצדק — כי בכל שנות המלחמה נקרא אל הימלר רק שלוש פעמים. הפעם הראשונה היתה בסתיו 1941, בראשית תקופת ההשמדה: „המטה הקרבי של הימלר היה בבית-ספר לפרחי-קצונה בקיבו. מילר נצטוו לבוא אל הימלר, וגם עלי היה לבוא. נאלצתי לנסוע לברסלאו, ושם המתין מטוסי-תובלה, מטוס של חיל-האוויר הגרמני, ומטוסי-תובלה זה טס לקיבו. במטוס זה, שהיה חשוך וחם-חלונות, ישבו עוד אדמירל אחד ועוד שני גנרלים, ועוד כמה גברים, ואני הקטן. ישבנו על ארגזים. כסאות לא היו. וכך סטנו לקיבו.

„לקחו אותנו משה-התעופה אל הבניין הלבן המסוייד הזה של בית-הספר הסובייטי לפרחי-קצונה. נדמה לי שהיה עלי לחכות יום שלם. מילר כבר היה שם גם כן, או שבא לשם, לא ידעתי את זה מראש, רק שם נוכחתי לדעת שמילר הופיע גם כן. ומילר לקח אותי אל הימלר. היה עלי לדווח לו על מיספרי-הסיכום של ההגירה היהודית. כל העניין לקח בערך חמש דקות, ואז שיחררו אותי ויכולתי לחזור הביתה. בלי מילר, וסטתי חזרה לברסלאו, ומשם לברלין. זו היתה הפקודה הראשונה שקיבלתי להתייצב אצל הימלר, במקום אחר, מספר אייכמן, כי רשם לעצמו את מיספרי הסיכום על פתק, אותו תחב לתוך חפתי-שרתו.

התיאור נראה אמיתי, כי המצביא העליון של הס.ס. לא נהג לגלות ידידות או אדיבות לסגן-אלוף קטן, אפילו היה מוטל על הלה תפקיד חשוב. בפעם השניה נקרא אייכמן אל הימלר כעבור שלוש שנים, בראשית השמדת יהודי הונגריה. אז נקרא לבוא יחד עם קורט בכר:

„לפתע, נדמה לי שזה היה בסוף מאי או יוני 1944, נצטויתי לבוא אל הימלר, יחד עם בכר. המטה הקרבי של הימלר היה אז אי-שם במערב גרמניה. הוא היה ברכבת, שחנתה ליד מינהרה. בהישמע אזעקה אנטי-אווירית היתה הרכבת נמשכת לתוך המינהרה... בדרך הראה לי בכר רביד זהב, שהיה עליו למסור להימלר עבור פילגוש, עמה חי ושממנה היה לו ילד. את זה שמעתי אז בפעם הראשונה בכללי.

קיבלנו פקודה להיכנס אל הימלר. הוא קיבל ממני את הדו"ח. אחר כך אמר, גם בנוכחות בכר, שהוא אופטימי ביחס לתוצאות המלחמה. אמנם, נאבד כמה נצוות, אבל בסך הכל נזכה לשלום יותר טוב מן השלום של הוברסטי-הוף. משפט זה נחרת בזכרוני כן אמר. שאילו היה עליו להתחיל את הכל מחדש, לא היה מקים מחנות-ריכוז בצורה הקיימת, אלא לפי המתכונת הברטית. כל זה לא אמר לי כלום. הבנתי שזה לא נועד לנו, אלא שהוא דובר עם עצמו. זאת לא היתה שיחה. לא הבנתי את האיש די הצורה, לא היה לי די מגע עימו, אך אולי היה שייך לאותו סוג אנשים המדברים עם עצמם בקול רם גם בנוכחות אחרים, אולי כדי להפיח בעצמם אומץ-לב, איני יודע, בסך יש סיבה פסיכולוגית להתנהגות של אנשים אלה.

על כל פנים, מסתיי דו"ח, ואני מאמין, — בבקשה, אדוני הפקד, איני זוכר זאת היטב — אני מאמין שבשיחה זו אמר שנתן פקודה, או שיתן פקודה, להפסיק בגאזים. משחו דובר על זה. או שהפקודה כבר ניתנה, או שהיא תינתן... ואז, באותו מעמד, איני זוכר מי התחיל בזה, אם זה היה בכר, או אני, או הימלר, כל זה התבלבל אצלי במרוצת השנים — דובר על החלפת עשרת אלפים משאיות חורפיות במיליון יהודים. על זה דובר, ואני שוחררתי.

באותה שיחה הוענק לאייכמן אות-העשינות בלתי-קריבי — „צלב-השרות-המלחמתי דרגה א' עם חרבות.

★ ★ ★

שיטתו של קורט בכר

בין שתי הפגישות קרו הרבה מאורעות שחיוקן בהדרגה את השפעתו של שלנברג על הימלר, והחלישו את השפעת האגף הקיצוני. הצבא הגרמני גורש מאפריקה ומדרום איטליה. האנגלו-אמריקאים עמדו לנחות בחוף צרפת, והצבא הסובייטי התקרב לגבולות פולין והונגריה. סוף סוף השתכנע גם הימלר כי היהודים, במידה שנשארו בחיים, הם כרוש יקר, בתור נושא ראשון למשאיות עם המערב.

ההתחרות בין שני האגפים בס.ס. הגיעה לשיאה. שלנברג טוען כי מילר הטמין לו מלכודת וביים נגדו האשמות, על מנת להביא להוצאתו להורג. אייכמן עצמו מנסה להסביר את העדויות שניתנו נגדו על-ידי אנשי שלנברג בהונגריה: „יש לקחת בחשבון מראש את האיבה שהיתה בלב אנשי הלשכה 6 (שלנברג) נגד אנשי הלשכה 4 (מילר).“ אולם לא רק באנשי שלנברג נאלץ להתחרות בהונגריה, אלא גם בגורם חדש — אלוף-המישנה קורט בכר.

בכר היה איש האגף הכלכלי של הס.ס.-הקרבי, שנשלח על-ידי הימלר עצמו להונגריה בשליחות מיוחדת. תפקידו היה לדאוג כי רכש יהודי הונגריה לא יפול לידי הפאשיסטים ההונגריים, אלא לידי הממלכה הכלכלית של הס.ס. הוא עשה זאת בדרכי חמס, רצח, סחיטה ואיומים. לא היה איכפת לו להציל יהודים בודדים תמורת נכסים עצומים.

תוך כדי כך נכנס בכר לסמכויותיו של אייכמן, פיזר סביבו איומי-השמדה והבטחות הצלה. „דיווחתי לאלוף מילר על בכר, דיווחתי כמה פעמים, מפני שבכר הרשה לעצמו כמה פעמים — אה — גניד — לטול לעצמו סמכויות, שלא התאימו להשתייכותו לס.ס. הקרבי. הרי אייכמן היה להשלים עם זה שקצין כזה של הס.ס.-הקרבי יטול לעצמו

• דבר המוכיח עד כמה היה אייכמן רחוק מן הכת השלטת של הס.ס. הימלר היה נשוי לאשה פשוטה, וכמו מנהיגים נאציים רבים מאס באשתו אחרי שהגיע לשלטון. אך הוא לא התגרש ממנה, מתוך התחשבות בילדיו. תחת זאת חי ללא נשואין עם אשה אחרת, שילדה לו שני ילדים.

• שנים בשנת 1963 את מלחמת-שבע-השנים. אף שפרוטיה כמעט התמוטטה במלחמה זו, אישר השלטון סופית את סיפוח שלזיה אליה, וביסס את מעמדה של פרוטיה כאחת המעצמות העיקריות של אירופה.

סמכויות מיסטריות, מבלי שהוסמד לכך בכתב... היה עלי לברר תחילה אצל הממונה עלי מה העניינים כאן. מילר לא אמר לי שום דבר ממשי... רק כשנצטויתי להתייצב יחד עם בכר אצל הימלר, הובר לי שאמנם פעל בהונגריה לפי פקודת הימלר.

ההצעה ההיסטורית של „דם תמורת סחורה“ מובנת רק על רקע משולש זה. היא היתה פרי תוכניותיהם השונות והסותרות של אנשי שלנברג, בכר ואייכמן. כל אחד מהם רצה להשיג מטרה אחרת. כאשר יצא יואל בראנד לדרך, לא תיאר לעצמו מה מסובך הרקע להצעת אייכמן — שלא היתה כלל הצעת אייכמן, אלא הצעת הימלר. קרוב לדאי כי אייכמן עצמו ראה בהצעה, בראש וראשונה, אמצעי להסיה את דעתם של יהודי הונגריה. כפי שהורה בזכרונותיו, שהתפרסמו בשבועון לייף, הטרידה אותו, מאז מרד גטו ווארשה, הדאגה המתמדת מפני התקוממות יהודית, שתשבש את לוח-הזמנים של ההשמדה ותחייב את התערבות הצבא והס.ס. הקרבי.

בהונגריה הוטל על אייכמן בפעם הראשונה לבצע בעצמו את השילוח של קיבוץ יהודי שלם. עד כה ישב מאחורי שולחן-הכתיבה בברלין, נתן פקודות לאחרים. הפעם נשלח להונגריה בפקודת הימלר, בתור רבי-המשלוחים, המומחה העליון. היה עליו להוכיח את עצמו על-ידי ביצוע מורו וחלק של התפקיד. לצורך זה הביא להונגריה חלק גדול מ-230 עובדי מחלקתו, וביניהם כמעט את כל עוזריו הראשיים, שעמדו עד אז בראש השילוח בשאר ארצות אירופה.

שליחות בראנד, והמשאיות-המתן עם קאסטר, פתחו פתח של תקווה בפני יהודי הונגריה. ממילא מנעו כל אפשרות של התקוממות, ואף של בריחה המונית. זאת לא היתה המטרה העיקרית של השליחות. אך היה זה פרי לוחי חשוב לגבי אייכמן. יתכן כי אייכמן באמת לא האמין מראש שתהיה להצעה תוצאה אחרת.

★ ★ ★

פגישת הימלר-וייצמן

לגבי קורט בכר, היתה להצעה משמעות לגמרי אחרת. כאיש הכלכלה של הס.ס. היה מעוניין שהעיסקה תצא לפועל, וכי יקבל את הסחורה.

באותם הימים קיבל היינריך הימלר לידיו פיקוד צבאי כפול — הפיקוד על כל צבא העתידות של גרמניה, והפיקוד על גיוזה חשובה בחזית. היה זה הפיקוד הצבאי הראשון שהופקד אי-פעם בידי של היינריך הנאמן, שמעולם לא עלה בצבא הגרמני מעל לדרגת תת-קצין. כמו אייכמן, חלם הימלר כל חייו להשיג את זר-התהילה של קצין צבאי אמיתי. עתה רצה להוכיח את עצמו. תוספת של עשרת אלפי משאיות לחטיבותיו יכלה להבטיח לו ניצחון אישי זה.

בכר, שהיה כנראה איש-אימון ישיר של הימלר, היה מעוניין בצד זה של העיסקה. אולם לא מטרתו של אייכמן ולא מטרתו של בכר היו הקובעות. באמצע 1944 כבר קבעו בעיקר תוכניותיו של ואלטר שלנברג. השפעתו על הימלר התקרבה לשיא, אלו הניעה בימים האחרונים של המלחמה.

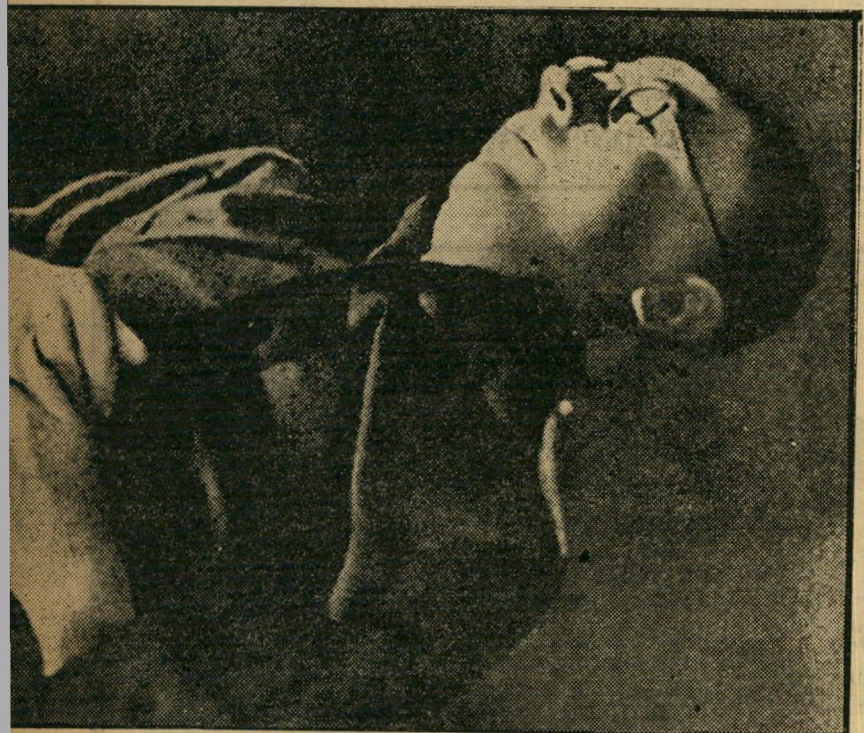
בהשפעת שלנברג, ראה הימלר בשליחות בראנד קודם כל הזדמנות נוספת לבוא במגע עם מדינות-המערב, כדי להכשיר את הקרקע לשלום-פשרה עמן. לא היה זה הנסיון הראשון של הבלעדי בכיתון זה. באמצעות סוכני הריגול שלו בכמה ארצות נייטרליות, ניסה שלנברג לקשור קשרים עם המערב בכל הדרכים האפשריות. בעזרת בראנד קיוו אנשי שלנברג ליצור קשר נוסף — דרך הסוכנות היהודית.

אייכמן עצמו, שלא היה לו כל מושג על המישחק הבינלאומי הגדול שהימלר החל בו בהשפעת שלנברג, מספר, אגב תיאור שליחות בראנד: „נדמה לי כי באותם הימים אמר הימלר שהוא היה מנהל ברצון משא-ומתן עם הד"ר חיים וייצמן, וכי, הודעתי על כך באותו זמן לד"ר קסטנר, אולם כעבור זמן קצר השיב קסטנר בסירוב.“

בעדותו במשפט אייכמן סיפר בראנד כי ימים מעטים לפני יציאתו לתורכיה הובא על-ידי שרידור ולאופר, שני סוכני מחלקתו של שלנברג בבודפשט, לבית קטן מחוץ לעיר. „זכיתי להרצאה, קיבלתי גם קפה ועוגה, וזכיתי להרצאה ארוכה לאמור: רק עלי ידי הצעתו של אייכמן תבוא הצלת היהודים. נאמר לי כי הימלר הוא הרוצה בכך, שהימלר בעצם איש הגון, שהימלר הוא זה שאינו רוצה שתימשך עוד המתת היהודים.“ לדברי בראנד, נוכח בשיחותיו עם אייכמן גם פון-קלאגס, איש אמונו של שלנברג, ראש מחלקת-הריגול של הס.ס. בבודפשט. בראנד ואשתו משבחים אותו בלב שלם.

האיש שסידר את הפגישה באותו בית שקט היה בונדי גרוס. לא במקרה הוטל על גרוס זה ללחץ את בראנד בשליחותו. הוא היה איש-ריגול מובהק, ששירת תחילה את המודיעין ההונגארי, ולאחר מכן את המודיעין הצבאי הגרמני של האדמירל קאנאריס. כאשר סולק קאנאריס, והוטל על שלנברג לרכז בידי את כל ענייני הריגול של הרייך השלישי, הוזרו גרוס הממולח לקפוץ על עגלה זו. לתורכיה נשלח כאיש מנגנונו של שלנברג.

מסתבר כי משה שרת הבין זאת מיד. בדו"ח שהגיש להייצמן ביוני 1944 על שיחתו עם בראנד, כתב שרת: „בונדי גרוס שוחח עם אחד מאנשינו (בתורכיה), שלא בנוכחותו של בראנד. בשיחה זו גילה גרוס את שליחותו הנסתרת, צעד אחרי צעד. אני סבור כי המטרה האמיתית של שליחות בונדי גרוס היא להביא לכלל פגישת, לי- (המשך בעמוד 21)

היינריך הימלר-אחרי שהסגיר עצמו והתאבד בעזרת רעל